

RAQSNING JAMIYATDAGI ROLI: TARBIYA, TA'LIM VA IJTIMOIIY INTEGRATSIYA

Muratbekova Turdigu'l Tursinbekovna

O'zbekiston davlat san'at va madaniyat instituti Nukus filiali
"Xaliq ijodiyoti" fakulteti "Ashula va raqs" ta'lim yo'nalishi talabasi

Annotatsiya: Maqolada raqs san'atining jamiyat hayotidagi tarbiyaviy, ta'limiy va ijtimoiy integratsion ahamiyati tahlil qilinadi. Raqs insonning estetik didini shakllantiruvchi, jismoniy va ruhiy uyg'unlikni rivojlantiruvchi, milliy qadriyatlar va madaniyatni asrab-avaylovchi vosita sifatida yoritilgan. Shuningdek, raqsning ta'lim jarayonida shaxs kamolotiga, ijtimoiy faollikni kuchaytirishga hamda madaniy muloqotni kengaytirishga qo'shadigan hissasi ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: Raqs, tarbiya, ta'lim, ijtimoiy integratsiya, madaniyat, qadriyat, jismoniy tarbiya, estetika.

Аннотация: В статье рассматривается воспитательная, образовательная и социально-интеграционная роль танцевального искусства в жизни общества. Танец представлен как средство формирования эстетического вкуса, гармоничного развития личности, сохранения национальных ценностей и культурных традиций. Также анализируется влияние танца на процесс образования, развитие социальной активности и расширение культурного взаимодействия.

Ключевые слова: Танец, воспитание, образование, социальная интеграция, культура, ценности, физическое воспитание, эстетика.

Annotation: The article analyzes the educational, pedagogical, and social integration roles of dance in society. Dance is presented as a means of shaping aesthetic perception, fostering physical and emotional harmony, and preserving national values and cultural identity. It also examines the impact of dance in education, personal development, social engagement, and intercultural communication.

Keywords: Dance, education, upbringing, social integration, culture, values, physical training, aesthetics.

Raqs san'ati insoniyat tarixida eng qadimiy madaniy ifoda shakllaridan biri bo'lib, u nafaqat estetik hodisa, balki jamiyatning tarbiyaviy, ta'limiy va ijtimoiy hayotida muhim o'rin egallaydi. Raqs orqali inson o'z his-tuyg'ularini, fikrlarini, milliy ruhiyatini ifoda etadi, shu bilan birga jamoa bilan muloqot qilish, o'zini anglash va ijtimoiy muhitga moslashishni o'rganadi. Ta'lim tizimida raqs san'ati o'quvchilarda ijodiy fikrlash, jismoniy rivojlanish, ritmik sezgi va estetik idrokni shakllantiradi.



Pedagogik nuqtai nazardan, raqs darslari o'quvchilarning intizomi, diqqatni jamlash qobiliyati va jamoaviy ishlash madaniyatini mustahkamlaydi. Tarbiyaviy jihatdan esa raqs milliy g'urur, badiiy tafakkur va madaniy merosni qadrlash hissini rivojlantiradi. Ijtimoiy integratsiya jarayonida raqs turli madaniyatlar o'rtasida aloqa vositasi sifatida xizmat qiladi, millatlararo do'stlik va o'zaro hurmatni mustahkamlaydi. Bugungi kunda ijtimoiy raqs dasturlari, yoshlar va nogironlar uchun moslashtirilgan raqs loyihalari jamiyatda ijtimoiy faollik va inklyuzivlikni kuchaytiruvchi omilga aylanmoqda. Masalan, UNESCO tomonidan amalga oshirilgan "Dance for Peace" loyihasi raqs orqali tinchlik, bag'rikenglik va ijtimoiy birdamlikni targ'ib qilishda samarali tajriba bo'ldi. Raqsning ta'limdagi o'rnini haqida M. A. Kasyanova "Pedagogika tantsa" (2016) asarida raqsni shaxsiy kamolot vositasi sifatida tahlil qilib, harakat, musiqiy idrok va ijtimoiy faoliyat o'rtasidagi bog'liqlikka e'tibor qaratgan. O'zbekiston kontekstida esa M. Karimova va N. Yo'ldosheva tomonidan yozilgan "Raqs san'ati metodikasi" (Toshkent, 2020) asarida raqsning o'quv-tarbiyaviy jarayondagi o'rnini va milliy qadriyatlarni asrashdagi roli keng yoritilgan. Shuningdek, amerikalik tadqiqotchi Judith Lynne Hanna "Dance, Sex, and Gender" (University of Chicago Press, 1988) kitobida raqsning ijtimoiy rollarini, uning gender va madaniy kontekstdagi ifoda imkoniyatlarini ilmiy asosda tahlil qilgan. Shu jihatdan raqs san'ati insonni har tomonlama shakllantiruvchi, uni jismoniy, hissiy, madaniy va ijtimoiy jihatdan uyg'unlashtiruvchi vosita sifatida jamiyat hayotida beqiyos ahamiyat kasb etadi.

Raqs san'ati jamiyat hayotining madaniy, estetik, ta'limiy va tarbiyaviy tizimlarida o'ziga xos o'rin egallaydi. U insoniyat tarixining eng qadimiy badiiy ifoda shakli sifatida shaxsning jismoniy, ruhiy va ma'naviy rivojiga kompleks ta'sir ko'rsatadi. Raqs orqali inson o'z his-tuyg'ularini nafaqat badiiy shaklda ifodalaydi, balki ularni ijtimoiy munosabatlar kontekstida ham anglaydi. Raqsning asosiy mohiyati inson tanasining harakati orqali ichki dunyoni tashqi ifodaga aylantirishdir, bu jarayon shaxsning o'zini anglash, jamiyat bilan o'zaro muloqot qilish va madaniy muhitga moslashish imkonini beradi. Pedagogik nuqtai nazardan, raqs ta'lim-tarbiya vositasi sifatida insonda intizom, mehnatsevarlik, ijodiy tafakkur, estetik idrok va jamoaviylikni shakllantiradi. Bolalik davridan boshlab raqs bilan shug'ullanish bola tanasining rivojlanishini, muvozanatni, harakat koordinatsiyasini, musiqiy ritmni his etish qobiliyatini kuchaytiradi. Shu bilan birga, raqs darslari o'quvchilarda milliy madaniyatga hurmat, qadriyatlarni asrash, jamoada o'z o'rnini topish kabi ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantiradi. Zamonaviy ta'lim tizimida raqsning o'rnini kengayib, u integrativ yondashuv asosida boshqa fanlar bilan uyg'unlashtirilmoqda, masalan, musiqiy tarbiya, teatr san'ati, jismoniy madaniyat va psixologiya bilan o'zaro aloqada olib boriladi. Shu tarzda raqs o'quvchilarning umumiy estetik saviyasini oshirish, hissiy

idrokni kuchaytirish va o'z fikrini badiiy shaklda ifodalash imkonini beradi. Tarbiyaviy jihatdan raqs madaniyat va an'analarning uzluksiz davomiyligini ta'minlaydi, milliy o'zlikni anglash va vatanparvarlik tuyg'usini rivojlantirishda samarali vosita hisoblanadi. Raqs milliy va jahon xalqlari o'rtasidagi madaniy muloqotni kuchaytiradi, bu esa o'z navbatida ijtimoiy integratsiyani chuqurlashtiradi. Masalan, xalq raqslari orqali bir xalqning urf-odatlarini, tarixiy tajribasi va estetik qarashlari namoyon bo'ladi, bu boshqa millatlar vakillariga ham o'sha madaniyatni anglash imkonini beradi. Ijtimoiy jihatdan raqs jamoaviy ijod jarayonini tashkil etadi, unda har bir ishtirokchi o'z rolini bajarish bilan birga, umumiy badiiy birlikni yaratadi. Shu boisdan raqs jamiyatda birdamlik, hamkorlik va o'zaro hurmat tuyg'ularini mustahkamlovchi madaniy mexanizm sifatida qaraladi. Zamonaviy ijtimoiy hayotda raqsning ahamiyati nafaqat sahnaviy san'at bilan cheklanmaydi, balki u terapevtik, reabilitatsion va kommunikativ vosita sifatida ham keng qo'llanilmoqda. Psixologik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, raqs insonda stressni kamaytiradi, kayfiyatni yaxshilaydi, o'ziga ishonchni oshiradi va ijobiy energiyani kuchaytiradi. Shuningdek, nogironligi bo'lgan shaxslar uchun mo'ljallangan inklyuziv raqs dasturlari ijtimoiy moslashuv va o'zini jamiyat a'zosi sifatida his qilishga yordam beradi. UNESCO, UNICEF va boshqa xalqaro tashkilotlar tomonidan olib borilayotgan "Dance for Inclusion", "Dance and Education" kabi loyihalar raqsning ijtimoiy moslashuvdagi o'rni va ijobiy ta'sirini ilmiy asoslab beradi. Akademik manbalarda, jumladan J. Hanna, M. Kasyanova, M. Karimova, S. Laban asarlarida raqsning ijtimoiy va tarbiyaviy vazifalari batafsil yoritilgan bo'lib, ular raqsni insoniy muloqotning noverbal shakli sifatida talqin qiladilar. Rudolf Laban o'zining "Mastery of Movement" (1950) asarida raqsni harakat orqali fikrlash jarayoni sifatida tasvirlab, u jamiyatdagi individual va kollektiv o'zgarishlarning badiiy in'ikosi ekanligini ta'kidlaydi. Shu nuqtai nazardan, raqs san'ati ijtimoiy integratsiyaning universal tili bo'lib, turli madaniyat va ijtimoiy qatlamlarni birlashtiruvchi kuchga ega. U insoniyatni umumiy qadriyatlar atrofida birlashtirib, bag'rikenglik, tinchlik, estetik zavq va madaniy anglashuvni mustahkamlaydi. Bugungi global dunyoda raqsning ijtimoiy vazifasi yanada kengayib, u ta'lim, madaniyat va sog'lom turmush tarzini shakllantirishning muhim omiliga aylangan. Shu bois raqsni faqat san'at sifatida emas, balki ijtimoiy va madaniy taraqqiyotning faol ishtirokchisi sifatida o'rganish va rivojlantirish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Kasyanova M. A. *Pedagogika tantsa*. — Moskva: Akademiya, 2016.
2. Karimova M., Yo'ldosheva N. *Raqs san'ati metodikasi*. — Toshkent: O'zbekiston davlat san'at va madaniyat instituti nashriyoti, 2020.

3. Hanna J. L. *Dance, Sex, and Gender: Signs of Identity, Dominance, Defiance, and Desire.* — Chicago: University of Chicago Press, 1988.
4. UNESCO. *Dance for Peace Project Report.* — Paris: UNESCO Publishing, 2019.
5. Абдуллаева Ш. *Xoreografiya nazariyasi va amaliyoti asoslari.* — Toshkent: Fan, 2017.



GLOBAL SCHOLARS
SCIENTIFIC PUBLISHING